

Výsledky verejnej konzultácie o právach vyplývajúcich z občianstva EÚ v roku 2020

INFORMAČNÝ PREHĽAD

15 december 2020

Komisia uskutočnila verejnú konzultáciu o právach vyplývajúcich z občianstva EÚ v období od júla do októbra 2020, ktorá spolu s Eurobarometrom o občianstve a demokracii v EÚ slúži ako zdroj informácií pre Správu o občianstve na rok 2020. Konzultácia prijala 343 odpovedí z 26 členských štátov EÚ a Spojeného kráľovstva¹. Okrem toho zainteresované subjekty (zväčša z občianskej spoločnosti) zaslali 23 stanovísk. Výsledky zhrnuté nižšie preto nemožno zovšeobecniť na EÚ obyvateľov, ale skôr slúžia na získanie podrobných poznatkov. Všetky príspevky boli zanalyzované, aby prispeli k poznaniu toho, ako sú práva vyplývajúce z občianstva EÚ chápané, vykonávané a zažívané priamo v praxi. Tento informačný prehľad sa zameriava na základné zistenia, ktoré možno ďalej preskúmať v Správe o verejnej konzultácii o právach vyplývajúcich z občianstva EÚ v roku 2020.

Vykonávanie práv vyplývajúcich z občianstva EÚ

Na to, aby občania mohli vykonávať svoje práva, musia vedieť o ich existencii. Viac než 60 %, 167 respondentov, si myslelo, že sa nerobí dosť v oblasti informovania občanov EÚ o ich právach vyplývajúcich z občianstva EÚ. Niektoré informačné weby, ako je napríklad Europa, sú dobre známe. Všeobecne však respondenti uviedli, že existuje priveľa individuálnych webov a je potrebné ich konsolidovať.

Viac než 75 %, 202 respondentov, by považovalo za užitočné, keby sa mohli obrátiť na vyhradený orgán na štátnej úrovni so žiadosťou o podporu pri vykonávaní ich práv vyplývajúcich z občianstva EÚ.

Pri otázke o tom, čo obmedzuje prístup občanov k ich právam vyplývajúcim z občianstva EÚ, respondenti uvádzali digitálne rozdelenie, nedostatok webov so zjednodušenými informáciami a nedostatočné občianske vzdelávanie v školách po celej EÚ.

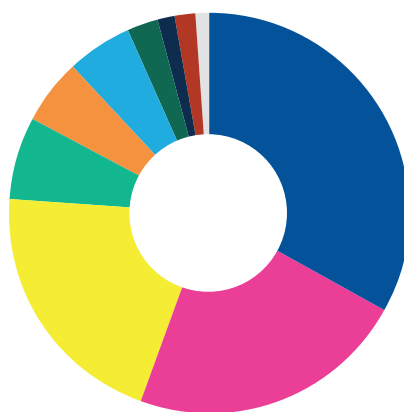
Civic Society Europe navrhuje, aby „informácie boli dostupné na školách, v práci a agentúrach v oblasti sprostredkovania práce, v zdravotníctve, cestovných agentúrach, prostredníctvom asociácií, ktoré poskytujú občanom služby alebo tam, kde sa vykonávajú činnosti v oblasti vzdelávania, rekreácie a športu, atď.“ s cieľom zaistiť maximálnu dostupnosť pre ľudí v ich oblastiach.

Právo na voľný pohyb v rámci EÚ

Právo na voľný pohyb patrí medzi kľúčové základné princípy jednotného trhu EÚ. Každý občan EÚ cestujúci do inej krajiny EÚ vykonáva toto základné právo vyplývajúce z občianstva EÚ.

Väčšina respondentov uviedla, že ich hlavnými dôvodmi cestovania v rámci EÚ boli dovolenky, po ktorých nasledovala práca a návšteva priateľov a rodiny.

43 respondentov uviedlo, že zaznamenali nejakú formu diskriminácie pri vykonávaní práva na voľný pohyb.

Obrázok 1 – účel cestovania v EÚ
(Celkový počet respondentov; možnosť uviesť viaceré odpovede)

■	Dovolenky (182)
■	Dôvody súvisiace s prácou (123)
■	Návšteva rodiny a priateľov (113)
■	Nakupovanie (36)
■	Športové alebo kultúrne podujatia (30)
■	Škola alebo štúdium (28)
■	Odborné vzdelávanie (14)
■	Dobrovoľnícka činnosť (8)
■	Zdravotná starostlivosť (8)
■	Iné (6)

Zdroj: Prieskum EÚ, Verejná konzultácia o právach vyplývajúcich z občianstva EÚ v roku 2020. Poznámka: Počet názorov: 240

¹ Odpovede týkajúce sa Spojeného kráľovstva boli zanalyzované samostatne.

Právo na pobyt v inom členskom štáte

„Kiežby som mal presné informácie o tom, ako dlho môžem prebývať [v krajine] bez ohlásenia pobytu, kde ohlásiť pobyt a hlavne jasnejšie informácie týkajúce sa prístupu k zdravotnej starostlivosti.“

Výrok občana EÚ

Za určitých podmienok majú občania EÚ právo na pobyt v členskom štáte EÚ inom, než je krajina ich štátnej príslušnosti. Polovica respondentov mala v minulosti pobyt v inej krajine EÚ po dobu dlhšiu než tri mesiace.

Väčšina respondentov uviedla, že žila v inom členskom štáte z dôvodu práce a vzdelávania/odborného vzdelávania a dobrovoľníckej činnosti.

Pred presťahovaním sa do iného členského štátu považovali respondenti za najčastejšie a najužitočnejšie zdroje informácií osobné kontakty, informácie na internete a konzultačné centrá.

Občania EÚ často vyjadrili túžbu mať lepšie informácie pred tým, ako sa presťahovali, v otázkach ako sociálne dávky, zdravotné poistenie a nahlásenie pobytu. Obrázok č. 2 uvádza podporné opatrenia, ktoré by podľa mobilných občanov EÚ boli veľmi nápomocné.

28 respondentov uviedlo, že zaznamenali istú formu diskriminácie na základe svojej štátnej príslušnosti pri pobyte v inom členskom štáte. To zahŕňalo interakcie s bankami, orgánmi a prenajímateľmi, ktorí k respondentom podľa nich pristupovali inak než k obyvateľom danej krajiny.

28

respondentov uviedlo, že zaznamenali istú formu diskriminácie na základe svojej štátnej príslušnosti pri pobyte v inom členskom štáte.

Obrázok č. 2 – podporné opatrenia a ich užitočnosť pri presune do inej krajiny EÚ (počet respondentov, ktorí odpovedali buď „Veľmi užitočné“, alebo „Pomerne užitočné“)

Podporné opatrenia	Považované za „veľmi užitočné“ alebo „pomerne užitočné“ respondentmi, ktorí:	
	strávili v minulosti v inej krajine EÚ aspoň tri mesiace; (135 respondentov)	nežili v minulosti v inej krajine EÚ minimálne tri mesiace (136 respondentov)
1. Uvítacie stretnutie organizované na miestnej alebo komunitnej úrovni	99	108
2. Stretnutia okolo okrúhleho stola, workshopy o konkrétnych úlohách a zručnostiach	94	111
3. Spoločenské podujatia s miestnymi obyvateľmi alebo inými mobilnými občanmi EÚ s cieľom podeliť sa o skúsenosti	103	98
4. Online platforma na prijímanie a výmenu informácií	118	120
5. Štátny web s vysvetlením práv mobilných občanov EÚ v kontexte daného štátu	111	114
6. Celoeurópsky online identifikačný systém na účely elektronickej verejnej správy (eGovernment)	103	102
7. Jazykové kurzy	117	115
8. Iné	12	10

Zdroj: Prieskum EÚ, Verejná konzultácia o právach vyplývajúcich z občianstva EÚ v roku 2020.

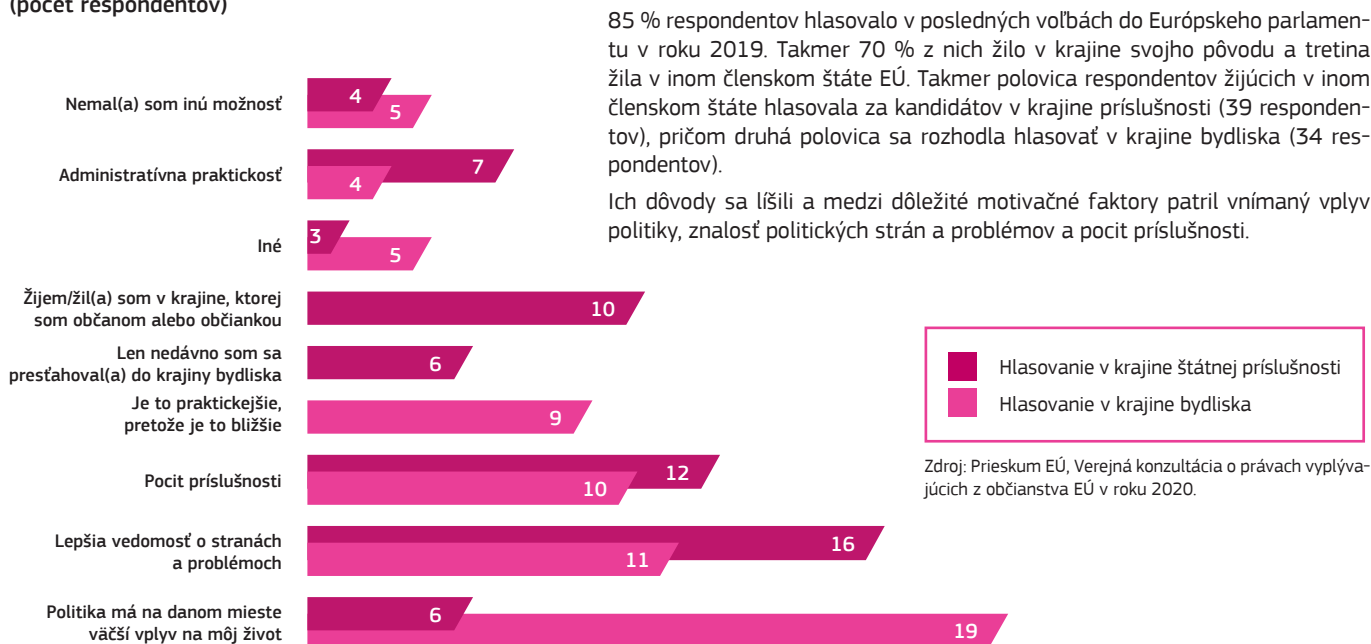
Respondenti navyše zdôraznili potenciál pre nasledovné:

- celoeurópsky online identifikačný systém na účely elektronickej verejnej správy (eGovernment)
- weby na úrovni krajín s vysvetlením ich práv

Právo hlasovať a kandidovať

Mobilní občania EÚ majú právo hlasovať a kandidovať vo voľbách do Európskeho parlamentu v krajine svojho bydliska za rovnakých podmienok ako príslušníci danej krajiny. Mobilní občania EÚ tiež môžu voliť a kandidovať v miestnych voľbách v členskom štáte, v ktorom bývajú.

Obrázok č. 3 – dôvody hlasovania v krajine bydliska verzus v krajine štátnej príslušnosti (počet respondentov)

Elektronické alebo online hlasovanie bolo vnímané ako praktické a prístupnejšie pre občanov za hranicami. Medzi hlavnými obavami respondentov sa však objavili potenciálne podvody, manipulácia s hlasmi a kybernetické útoky (obe možnosti zvolilo 173 a 161 respondentov). Pre 120 respondentov (46 % respondentov) však výhody elektronického alebo online hlasovania napriek tomu prevažujú riziká, pričom 86 respondentov to vnímalo opačne.

Viac než polovica respondentov bola za hlasovanie poštou. V prípade tých, ktorí boli proti, zahŕňali obavy podvod, manipuláciu a nedostatok dôvery v správne fungovanie poštových služieb. Existujú rozdiely medzi členskými štátmi, pričom vyššia úroveň podpory bola v krajinách, kde sa hlasovanie poštou už využíva na všetkých úrovniach volebného systému.

Právo na konzulárnu ochranu

V rámci práv vyplývajúcich z občianstva EÚ majú občania EÚ právo vyhľadať pomoc ambasády alebo veľvyslanectva iného členského štátu EÚ, ak sa ocitnú v situácii, keď potrebujú pomoc mimo EÚ a nemajú k dispozícii ambasádu alebo konzulát vlastného členského štátu, ktoré by im mohli účinne pomôcť.

Takmer štvrtina respondentov navštívila krajinu mimo EÚ, v ktorej ich krajina nemá ambasádu alebo konzulát. Z týchto 24 % 13 % využilo právo konzulárnej ochrany väčšinou v prípadoch straty cestovných dokladov. Celkovo respondenti odpovedali, že túto podporu by bolo možné ďalej rozvíjať a propagovať. Respondenti uviedli, že delegácie EÚ by mali aktívnejšie pomáhať slabším zastúpeným občanom EÚ, a to najmä v otázke evakuácie a repatriácie občanov EÚ, vydávania náhradných cestovných dokladov a podpory občanov EÚ, ktorí sa stali obeťmi zločinu alebo boli zatknutí.

Zjednodušenie mobility a života v Európe

Napriek tomu, že Komisia poskytne občanom vylepšené nástroje na ochranu ich zdravia prostredníctvom nového programu EU4Health, občania EÚ už teraz užívajú výhody viacerých smerníc s cezhraničnou platnosťou. Občania EÚ majú napríklad právo na prístup k službám zdravotnej starostlivosti v každom členskom štáte a právo na preplatenie liečby v rámci poistenia vo svojej krajine bydliska. Aj keď občania EÚ často využívajú zdravotnícke konzultácie v zahraničí, skúsenosti s cezhraničným preplácaním zdravotnej starostlivosti sú obmedzené.

Obrázok č. 4 – skúsenosti a problémy pri použití schémy preplácania cezhraničnej zdravotnej starostlivosti

Zdroj: Prieskum EÚ, Verejná konzultácia o právach vyplývajúcich z občianstva EÚ v roku 2020. Poznámka: Počet názorov: 240

49 respondentov žilo v jednom členskom štáte a pracovalo v inom. Pre 25 % z nich to viedlo k dvojitému zdaneniu, pričom 39 % z nich nemuselo platiť dane v krajine bydliska. Plnenie daňových povinností bolo považované za komplikovanejšie v krajine bydliska (57 %) než v krajine, kde dotýčny pracoval (38 %). Jediný respondent, ktorý ohodnotil celú túto prax za veľmi jednoduchú, uviedol, že využil služby daňového poradcu.

Vplyv pandémie COVID-19

Vplyv pandémie COVID-19 je celoplošný a reakcie na ochranu verejného zdravia a ekonomiky boli rýchle. Zároveň však pretrvávajú určité výzvy. Podľa Európskeho útvaru pre občiansku činnosť „mobilní občania EÚ zaznamenali v dôsledku pandémie COVID-19 bezprecedentné prekážky.“

Počas pandémie COVID-19 len 73 respondentov bývalo v členskom štáte inom než ich krajina štátnej príslušnosti alebo ich prekvapila pandémia COVID-19 počas vycestovania do inej krajiny EÚ. Približne 50 respondentov z nich nemalo problémy získať informácie v jazyku, ktorému rozumejú alebo o krokoch, ktoré mali prijať, alebo o možnosti cestovania.

Zaznamenali ste v súvislosti s opatreniami prijatými na národnej úrovni v reakcii na pandémiu COVID-19 ťažkosti pri prístupe k niektorým z nasledujúcich možností počas pobytu v inom členskom štáte EÚ?	Áno, narazil(a) som na ťažkosti	Nie, nenarazil(a) som na ťažkosti	Nevzťahuje sa	Neviem	Počet odpovedí
1. Potrebné informácie o pandémii a kroky, ktoré by sa mali prijať, v jazyku, ktorému rozumiete	19 %	70 %	10 %	1 %	73
2. Potrebné informácie o situácii na hraniciach krajiny vášho pobytu alebo krajiny, cez ktorú ste cestovali, v jazyku, ktorému rozumiete	29 %	64 %	5 %	1 %	73
3. Aktivity spojené s repatriáciou v snahe bezpečne vás dopraviť domov	12 %	16 %	66 %	5 %	73
4. Potrebné dokumenty z krajiny štátnej príslušnosti (ako doklady totožnosti s obnovenou platnosťou)	16 %	26 %	52 %	5 %	73
5. Potrebné dokumenty z krajiny vášho bydliska (ako sú doklady o pobyte alebo víza pre členov rodiny z krajín mimo EÚ)	15 %	22 %	56 %	7 %	73
6. Špecifická zdravotnícka podpora	18 %	32 %	48 %	3 %	73
7. Iná špecifická podpora, ako je starostlivosť o deti pre kľúčových pracovníkov	6 %	15 %	72 %	7 %	72
8. Iné	14 %	9 %	58 %	19 %	43

Celkovo 184 (70 %) opýtaných uviedlo, že sa cítili dobre informovaní o situácii. 176 (76 %) dokázalo nájsť potrebné informácie o pandémii cez národné a európske inštitúcie alebo médiá. Takmer 117 respondentov (47 %) však uviedlo, že médiá neposkytli užitočné informácie.

Záver

Občianstvo EÚ, ktoré je jedinečným právnym statusom, je jedným z najvýznamnejších úspechov európskeho projektu. Praktické užívanie práv v rámci viacerých krajín, ako je právo voliť, študovať, pracovať alebo žiť v iných členských štátoch EÚ, ovplyvňuje každodenný život všetkých Európanov a ochrana a propagácia týchto práv je kľúčovou úlohou v práci Komisie. Pandémia COVID-19 ešte viac zdôraznila dôležitosť práv vyplývajúcich z občianstva EÚ.

Táto konzultácia poskytla Komisii hodnotné informácie pre jej úsilie zaviesť konkrétne výhody pre občanov EÚ z hľadiska efektívneho využívania ich práv vyplývajúcich z občianstva EÚ.